

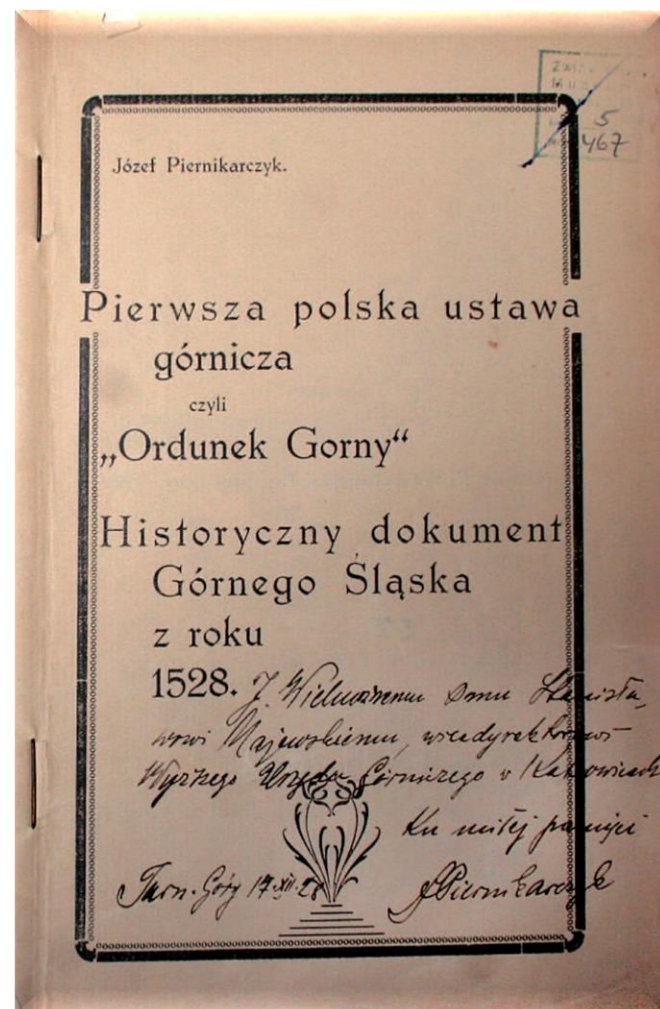
WYŻSZY URZĄD GÓRNICZY

Kształtowanie się systemu urzędów górniczych

Wyższy Urząd Górniczy

Pierwsza polska ustawa górnicza z 1528 r. składała się z 72 punktów regulujących drobiazgowo sposób prowadzenia robót górniczych na obszarze złóż rud ołowiu i srebra w okolicach Bytomia i Tarnowskich Gór.

Wyższy Urząd Górniczy

Od uzyskania przez Polskę niepodległości do powstania Wyższego Urzędu Górniczego w Katowicach (1918–1922) obowiązywały trzy systemy po zaborach.

Sytuacja ustabilizowała się po plebiscycie i III powstaniu śląskim oraz decyzji Rady Ambasadorów o przyłączeniu części Górnego Śląska do Polski.

W czerwcu 1922 r. powstał polski Wyższy Urząd Górniczy w Katowicach.

Wyższy Urząd Górniczy

444.
Rozporządzenie Rady Ministrów
z dnia 24 czerwca 1922 r.
w przedmiocie utworzenia Wyższego Urzędu
Górniczego w Katowicach.

Na podstawie art. 6 ustawy z dnia 16 czerwca 1922 r. o rozciągnięciu na ziemie górnośląskie Województwa Śląskiego Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej i niektórych innych ustaw oraz w przedmiocie zmian w ustawodawstwie na tych ziemiach obowiązującym (Dz. U. R. P. № 46 poz. 388) oraz zgodnie z art. 1 § 2 ustęp 2 polsko-niemieckiej konwencji górnośląskiej zawartej w Genewie dnia 15 maja 1922 r. (Dz. U. R. P. № 44 poz. 371) za zgodą tymczasowej Rady Wojewódzkiej województwa Śląskiego zarządza się co następuje:

§ 1. Z chwilą objęcia przez Rzeczpospolitą Polską władzy na części Górnego Śląska przyznanej Polsce decyzją Rady Ambasadorów z dnia 20 października 1921 r. ustanawia się Wyższy Urząd Górniczy w Katowicach.

§ 2. Okręg administracyjny Wyższego Urzędu Górniczego w Katowicach rozciąga się na obszar Województwa Śląskiego oznaczony w art. 1 ustawy Konstytucyjnej z dnia 15 lipca 1920 r., zawierającej statut organiczny Województwa Śląskiego (Dz. U. R. P. № 73 poz. 497).

§ 3. Do zakresu działania Wyższego Urzędu Górniczego w Katowicach należą wszystkie sprawy, które według obowiązujących w okręgu administracyjnym tego urzędu przepisów prawnych przekazane są władzom górniczym drugiej instancji.

§ 4. Przy Wyższym Urzędzie Górniczym w Katowicach ustanawia się równocześnie Wydział Górniczy, powołany w myśl § 194a pruskiej ustawy górniczej z dnia 24 czerwca 1865 r. (w brzmieniu art. 3 ustawy z dnia 14 lipca 1905) do załatwienia spraw górniczych w administracyjnym postępowaniu spornem na obszarze Górnego Śląska przyznany Rzeczypospolitej Polskiej.

§ 5. Ustawy i rozporządzenia dotyczące górnictwa, a obowiązujące w chwili objęcia władzy na Górnym Śląsku w Województwie Śląskiem pozostają w mocy o ile niniejsze rozporządzenie inaczej nie postanawia.

§ 6. Wykonanie niniejszego rozporządzenia porucza się Ministrowi Przemysłu i Handlu.

§ 7. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem objęcia władzy na Górnym Śląsku przez Rzeczpospolitą Polską.

Prezydent Ministrów:
Antoni Ponikowski

Minister Przemysłu i Handlu:
Stefan Ossowski

24 czerwca 1922 r. rozporządzeniem Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej zostaje utworzony Wyższy Urząd Górniczy w Katowicach. Trzy dni później powstają podporządkowane WUG cztery okręgowe urzędy górnicze w: Katowicach, Królewskiej Hucie, Rybniku i Tarnowskich Górach.

Wyższy Urząd Górniczy

Pierwszą osobą kierującą pracą urzędu był inż. Zygmunt Malawski. W ciągu 17 lat nazwa stanowiska, które zajmował się zmieniała – był więc najpierw starostą górniczym, później dyrektorem urzędu, a od stycznia 1934 r. jego pierwszym prezesem.

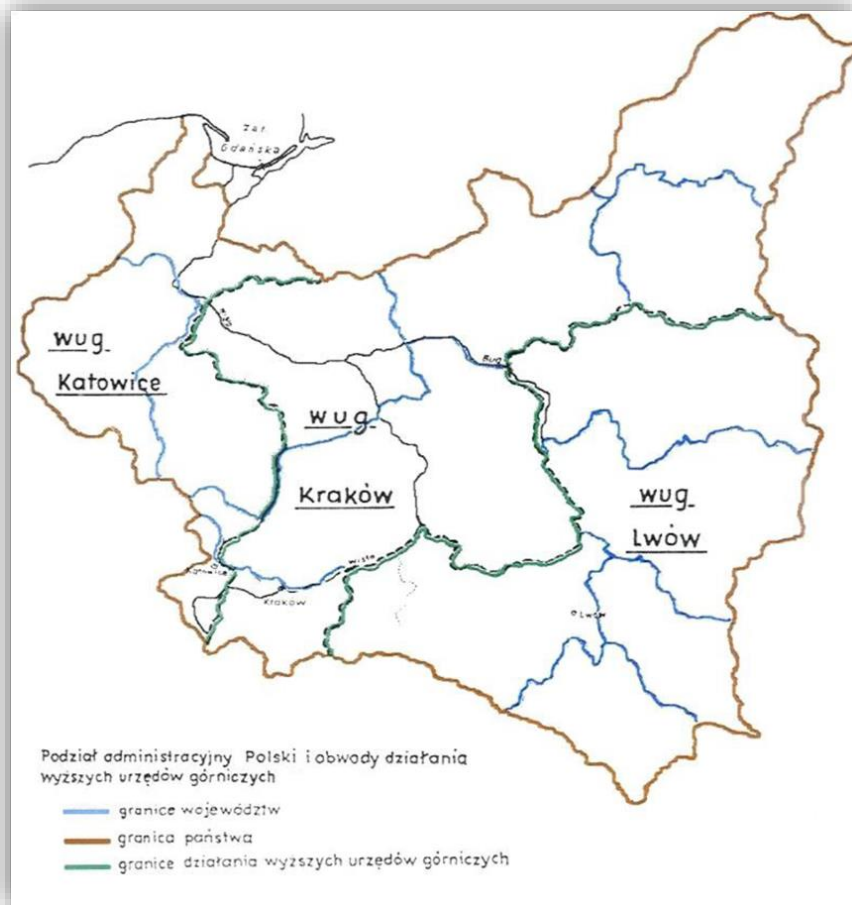

Zjazd urzędników nadzoru
górniczego w kopalni „Wujek”.
Fot. M. Steckel, Katowice 1929 r.
Zdjęcie ze zbiorów Muzeum
Górnictwa Węglowego w Zabrzu.

Już rok później, a dokładnie 2 lipca 1923 r., katowicki WUG wydał „Rozporządzenie Górniczo-Policyjne” - zbiór przepisów określających zasady bezpiecznej pracy w zakładach górniczych.

W okresie międzywojennym istniały w Polsce trzy Wyższe Urzędy Górnicze – w Katowicach, Krakowie i Warszawie (ten ostatni zlikwidowano w 1935 r., a w jego miejsce powołano WUG we Lwowie).

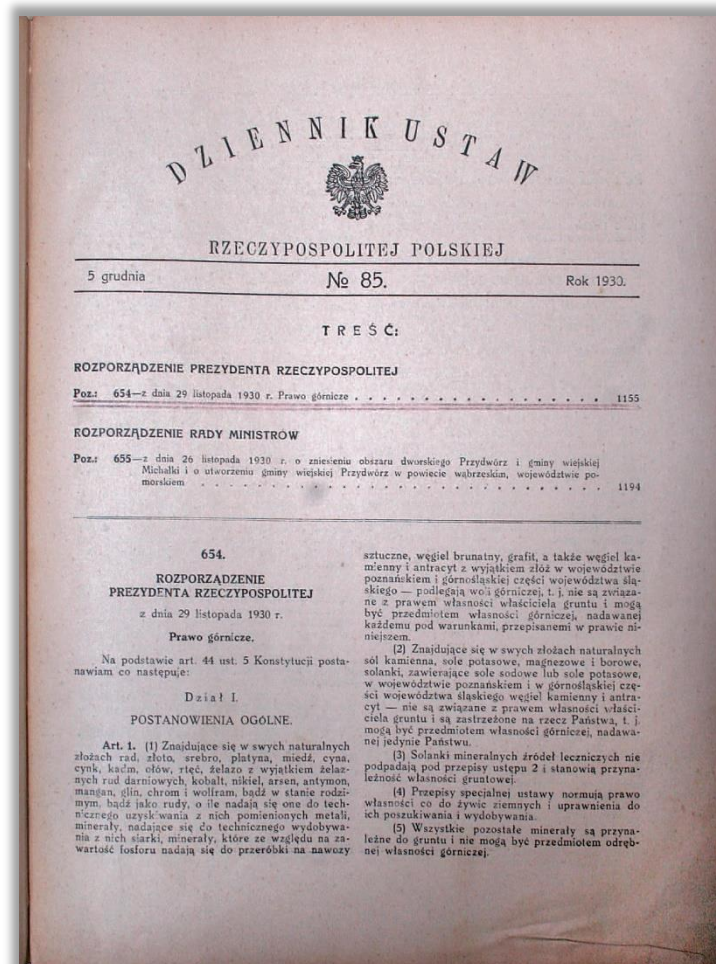
Wyższy Urząd Górniczy

Pracownicy Okręgowego Urzędu Górniczego w Tarnowskich Górach. Zdjęcie ze zbiorów Muzeum Górnictwa Węglowego w Zabrzu.

W 1939 r. w trzech WUG-ach i podległym im 11 OUG-ach zatrudnione były 163 osoby. Urzędy te nadzorowały m.in. 53 kopalnie węgla kamiennego, 5 kopalni soli, 4 kopalnie cynku i ołowiu, 14 koksowni oraz liczne kopalnie głębinowe i odkrywkowe rud żelaza, minerałów bitumicznych oraz wiercenia.

Pierwsze polskie prawo górnicze wprowadzone rozporządzeniem Prezydenta RP z 28 listopada 1930 r. weszło w życie 1 stycznia 1932 r. (w woj. śląskim 1 stycznia 1933 r.). Ustawa regulowała wszystkie podstawowe dziedziny górnicze: poszukiwanie złóż, prawo własności górniczej, ruch zakładów górniczych, władze górnicze i sądownictwo górnicze.

Obecnie nadzór górniczy funkcjonuje w oparciu o ustawę z dnia 9 czerwca 2011 r.

- Prawo geologiczne i górnicze, które weszło w życie 1 stycznia 2012 r. Przed nią w okresie powojennym obowiązywały:

- Prawo geologiczne i górnicze z dnia 4 lutego 1994 r;

- Prawo górnicze wprowadzone dekretem z dnia 6 maja 1953 r.

Kopalnia Lipowica

W styczniu 1969 r. ukazał się pierwszy numer kwartalnika „Bezpieczeństwo pracy w górnictwie”, pisma branżowego redagowanego przez pracowników WUG, mającego za zadanie popularyzowanie zasad bezpiecznej pracy w górnictwie. Periodyk, pod zmienioną nazwą, ukazuje się do dziś – obecnie jako miesięcznik.

W ramach obchodów 90. rocznicy WUG odbyło się uroczyste otwarcie nowej siedziby Izby Tradycji Wyższego Urzędu Górniczego przy ul. Poniatowskiego 29 w Katowicach. Z okazji obchodów Barbórki 2017 nadano jej imię Jana Szczerbińskiego, zmarłego w 2008 r. wiceprezesa WUG.

Wyższy Urząd Górniczy

Obecnie zadania nadzoru górniczego wykonują Wyższy Urząd Górniczy, Specjalistyczny Urząd Górniczy oraz 10 okręgowych urzędów górniczych (najwięcej - 17. było ich w roku 1999). Zatrudniają one (stan na 31 grudnia 2021 r.) 479 osób, w tym 154 osoby w Wyższym Urzędzie Górniczym w Katowicach.

Na dzień 31 grudnia 2021 r. nadzorem i kontrolą urzędów górniczych było objętych 7498 zakładów górniczych, w których zatrudnionych było 167 409 pracowników, w tym 96 727 pracowników w kopalniach węgla kamiennego (20 wydobywających węgiel, 8 będących w likwidacji i 1 w budowie).

W stuletniej historii WUG pracami urzędu kierowało 17 prezesów. Obecny, dr inż. Adam Mirek jest 18. Najdłużej, bo od czerwca 1922 r. do wiosny 1939 r., pracą Wyższego Urzędu Górniczego kierował inż. Zygmunt Malawski.

Dziękuję za uwagę